

עפ' 6576/23 - עמיר ברכת נ' מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

ע"פ 6576/23

ע"פ 6734/23

כבוד השופט יוסף אלרון כבוד השופט אלכס
שטיין כבוד השופט יחיאל כשר

לפני:
המערערים ב-ע"פ
6576/23 והמשיבים ב-
ע"פ 6734/23
נגד:

המשיבה ב-ע"פ 6576/23 מדינת ישראל
המערערת ב-ע"פ
6734/23

ערעוריהם על פסק דיןו של בית המשפט המחוזי
בחיפה ב-תפ"ח 20-08-12421 (הכרעת דין
מיום 25.12.2022, גזר דין מיום 2.7.2023)
שניון על ידי השופטים י' ליפשיץ, ג' ציגלר ו-ש'
מנدلובום
כ"ח בשבט התשפ"ה (26025)

תאריך ישיבה:
בשם המערערים ב-ע"פ
6576/23 והמשיבים ב-
ע"פ 6734/23
בשם המשיבה ב-ע"פ
6576/23 והמערערת ב-
ע"פ 6734/23
בשם שירות המבחן:
בשם הסיווע המשפטי:

פסק דין
השופט יוסף אלרון:

עמוד 1

עמיר ופרח ברכאת (להלן בהתאם: המערער 1 -המערער 2, או ייחדו: המערערים) הורשו ברצח בצוותא חדא של נג'יב עבדאללה בן רقاد (להלן: המנוח) בסוד נפשי של אדישות. זאת, לאחר שחתנו בו נמרצות בשולי כביש באזורי הכפר CISRA. בגין כך, נגזר על כל אחד מהם עונש של 17 שנות מאסר בפועל, לצד עונשה נלוויות.

במוקד הכרעתנו שלוש סוגיות והן: (1) האם התקיים קשר סיבתי בין המכות שהכו המערערים את המנוח לבין מותו; (2) מהו היסוד הנפשי שבו פעלו המערערים - אדישות או קלות דעת, ובהתאם - האם התגבשה עבירות הרצח לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין או החוק); (3) מהו העונש הראו' בנסיבות העניין.

1. לפנינו ערעורים מזה ומזה על פסק דיןו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופט י' ליפשיץ, השופט ג' ציגלר והשופט ש' מדנלבום) ב-תפ"ח 20-08-12421. הערעור ב-ע"פ 6576/23 הוגש על ידי המערערים והוא נסוב על הכרעת הדיון מיום 25.12.2022. הערעור ב-ע"פ 6734/23 הוגש על ידי המדינה והוא מופנה כלפי גזר הדיון מיום 2.7.2023.

עיקרו כתוב האישום

2. על פי המתואר בכתב האישום, המערערים הם בני דודים וביניהם לבין המנוח קשרי משפחה והיכרות ארוכת שנים.

ביום 28.6.2020פגש המערער 1 את המנוח שהתענין ברכבו ושאל אם הוא עומד למכירה. המערער 1 השיב בשילילה והציג לחפש עבור המנוח רכב דומה. עובר לשעות הצהרים באותו היום, הגיעו לידעות המערערים שמוועה שלפיה המנוח מטריד כביכול את אחות המערער 2, צעירה בשנות ה-20 לחייה. על רקע חשד זה, בשעה 18:25 לערך התקשר המערער 1 למנוח וביקש להיפגש עמו, בהציגו מצג שווה לפיו מצא רכב עבור המנוח. המנוח השיב כי הוא בדרך אל אזור הטיילת בכפר שם יוכל להיפגש.

בהמשך לאמור, הגיעו המערערים בשעה 18:28 לאזור המפגש והחנו את רכבם בשולי הכביש. עبور מספר שניות, הגיע המנוח למקום ברכבו ועמו בתו הפעוטה בת-3 שישבה במושב הנוסף הקדמי, ובתו התינוקת, כבת 3 חודשים, שישבה בכיסא ילדים במושב האחורי. המנוח עצר את רכבו במקביל לרכב המערערם והחל לשוחח עמו מבعد לחילון. המערערם התעמתו עם המנוח בעניין חדש האמור, ובחילוף דקה, יצא המערער 1 מהרכב והמשיך לשוחח עם המנוח שיצא מרכבו אף הוא. בשלב זה, המערער 1 תקף בחזקה את המנוח, הצמידו אל רכב המערערם תוך שהוא חובט בו ומטיחו בכוח על גבי הרכב. המערער 2 יצא מהרכב, הctrarף למערער 1, וחבט במנוח בחזקה בכל

חקי גופו. המערערים המשיכו להוכיח את המנוח בצוותא, והמערער 1 אף הרים אבן גדולה מצדיו הדרך ואחז בה במטרה לתקוף באמצעותה את המנוח. המנוח ניסה להתרחק מהמערערים, אך לשואו - הם תפסו בו, הפילו אותו ארضا ומשיכו להוכיחו בעוצמה תוך שימוש באבן. כל זאת, כשהם שווים نفس לאפשרות גירמת מוות של המנוח כתוצאה מעשייהם, כלשון כתוב האישום.

לאחר מספר דקות, אחיו של המנוח שהבחן בנסיבות מרהך, התקרב אל המערערים וניסה לגרום להם לחדר ממעשייהם. בתגובה, המערערים התקרכבו אל אח המנוח, דחפוו בחזקה, והחלו בין לבינם חילופי דברים. בשלב זה, המנוח הצליח לעמוד על רגלו והחל להתרחק מהמקום במטרה להימלט מהמערערים. המערערים, שהבחינו בכך, הפסיקו את חילופי הדברים עם אח המנוח והחלו לדודף אחורי המנוח. האخر נכנס למיטה עציית הממוקם לצד הדריך, ושם איבדו המערערים קשר עין עמו ועזבו את המקום.

המנוח המשיך בהימלטו מהמערערים, עד שבחלוף זמן קצר יצא מהמטע והתמוטט על שולי הכביש כשהוא במצב קשה. סמוך לשעה 18:50 עובי דריך הבחן במנוח כשהוא מוטל בשולי הכביש והזעיקן כוחות הצלה. משאלו הגיעו למקום, החלו בביצוע פעולות החיהה במנוח ופינווوه לבית החולים.

כתוצאה מעשי המערערים, נגרמו למנוח שבירים בצלעות 8-9 משמאל עם דימום ברקמות סביב; שבר בצלע 5 מימין ודימום ברקמות הרכות סביב; דימום בבית החזה; קרעם בטחול עם דימום תת נפח נרחב בחליל הצפק; שפכי דם בסרעפת משמאל; שפכי דם באזור הראש והפנים; וכן פצעי שפוף רבים בגו ובגפיים.

בשעה 20:20, נקבע מוותו של המנוח בבית החולים כתוצאה מהלם תת נפחי בשל דימום מקרעים בטחול אשר נגרמו עקב חבלה קהה לאזור מותן שמאל.

3. בגין מעשייהם, יוכהה לכל אחד מהמערערים עבירת רצח באדישות בצוותא לפי סעיפים 300(א) ו-29 לחוק.

תמצית הכרעת הדין וגורר הדין

4. בתום ניהול הליך הוכחות, בית המשפט המחויז הרשיע פה אחד את המערערים בעבירה שוייחסה להם.

שתי סוגיות מרכזיות נדונו בהכרעת הדיון. האחת, התקיימות קשר סיבתי בין המכות שהטicho המערערים במנוח, לבין מותו. לעניין זה, המערערים טענו כי אין לדעת מה אירע במהלך פרק הזמן שארך כ-20 דקות בין בריחת המנוח מאחור התקיפה, לבין הימצאו שרוע בשולי הכביש. לgresתם, המנוח ברוח מהם כשהוא נראה "פועל, חי, קפץ מעל חומה ונכנס אל מטע הזיתים". כן טענו המערערים כי לא הם שגרמו לשברים בצלעות המנוח או לנזקים הגוףנים האחרים שנגרמו לו, והקரעים בטחול בכללם. השנייה, עניינה בסיסון הנפשי שליווה את מעשיהם של המערערים, כאשר לעומתם הם לא היו שווים نفس לאפשרות גרים מותו של המנוח כתוצאה מממשיהם, ואף לא היו מודעים לאפשרות גרים תוצאה זו.

המאג הראייתי שעליו נסמן בית המשפט המחויז בהכריעו בסוגיות אלה כלל, בין היתר, תיעוד מצלמות אבטחה המציגות בזירה אשר תיעדו את אירוע התקיפה ואת בריחת המנוח; חוות דעת המכון לרפואה משפטית; עדות המערערים במשטרה ובבית המשפט; ואמרות עדים רבים שהוגשו בהסכמה לאמתות תוכנן, וביניהן אמרות עדים שנכחו בזירה, שוטרים ומומחים. כמו כן, שופטי המותב בבית המשפט המחויז ביקרו בזירת האירוע, ובמהלך הביקור הובחר להם היכן התרחש האירוע האלים, היכן מצוי מטע הזיתים, היכן נמצא לבסוף המנוח וכן הגיעו אליו.

5. חוות הדעת המרכזית נכתבה על ידי השופט ציגלר. התיחסותה לאירועים במסגרת קביעת הממצאים העובדיתיים נחלקה לשישה שלבים - (1) הרקע שהוביל לאירוע האלים; (2) אירוע האלים עצמו; (3) יציאת המנוח מטע הזיתים וקביעת מותו.

6. הרקע שהוביל לאירוע האלים. הצדדים ביניהם כי בין המערערים למנוח קיימת היכרות מוקדמת; כי בבוקר يوم 28.6.2020 המערער 1 פגש את המנוח והשניים שוחחו בענייני רכבו של הראשון; וכי באותו יום נודע למערערים כי המנוח מטריד את אחות המערער 2.

ביחס לנושא הפגישה שבמהלכה התרחש האירוע האלים, דומה היה כי המערערים לא חלקו שהיא התרחשה לכל הפחות גם על רקע החשדות בעניין קשר המנוח עם אחות המערער 2. בית המשפט המחויז, לנוכח התרשומות מגרטת המערערים ואמירות עדים נוספים - לרבות אחות המערער 2, קבע כי הנושא האמתי של הפגישה היה כדי להזהיר את המנוח מפני המשך הקשר עמה. בתוך כך, ציין כי לאחר שנודע למערער 2 בבוקר אותו יום על יחס המנוח כלפי אחותו, הוא הבין כי מדובר ב"סכנה לא רק לשם הטוב אלא לשם של המשפחה כולה". בחלוף זמן קצר, הוא שיתף את המערער 1 - וкусם המשותף על המנוח עללה מפורשות מהעדויות. בעקבות זאת, המערער 1 ערך שיחת טלפון לא שגרתית עם האחות, במהלך דבר על הצורך לשמור על כבודה. האחות התרשמה מהשיחה שהמצב עלול להסלים וביקשה מפורשות מהמערער 1 שלא "עשה בעיות". בית המשפט המחויז סיכם כי המערערים נטו את הטיפול בעניין לידם והחליטו להיפגש עם המנוח על מנת להרתיעו, תוך ניצול העובדה שהמנוח פנה בסמוך קודם לכך לערער 1 בעניין הרכב כתואנה לקיום מפגש.

7. האירוע האלים. המפגש בין המערערים לבין המנוח בשולי כביש באוזר CISRA (בمعنى מפרץ חניה) תועד ככל עלי ידי מצלמות המותקנות באוזר. באמצעות התיעוד, ניתן לראות את ההתרחשויות בין הצדדים מתחילת מתיחתה ועד לשלב שבו המנוח נעלם מטווח המצלמות במנוסתו. השתלשות האירועים הנחיתת מהטייעוד מגלת כי לאחר שהמערער 1 והמנוח יצאו כל אחד מרכבו, המערער 1 תקף את המנוח מחוץ לרכבו אגראופים וධיפות. המערער 2 הטרף מעבר מספר שניות והשניים חבטו יחדיו במנוח והטיחוו ברכבם. בשלב מסויים, ניתן לראות את בת המנוח מוציאה את ראהה מחלון הקדמי של הרכב. עוד ניתן לראות כי במהלך האירוע המערער 1 מרים בידו הימנית "דבר מה" מהקרקע, תור שהמערער 2 משין להכות את המנוח. האחרון ניסה לבנות, אך השניים הפלווהו על הכבש והמשיכו להכותו אגראופים ובעיטות ולא אפשרו לו לקום. המערער 1 אף נחזה מכיה לצד השמאלי של גוף המנוח ליד המותן מספר חבטות באמצעותו "דבר מה" שאחז בידו. בית המשפט המחויז ציין כי צפיה בסרטון בהילוך איתי תוך הגדלת התמונה וקיומה לעבר המערער 1 בשניות הרלוונטיות מלמדת כי מדובר באבן (ולבסוף בשלב הסיכון גם המערערים לא חלקו על אבחנה זו). בהמשך התיעוד נחזה אח המנוח כשהוא מגע למקום ברכבו, יצא מרכבו וצועד לעבר המערערים. המערער 2 המשיך להכות את המנוח, בעוד שהמערער 1 דחף והדף את אח המנוח. במהלך שיחת השתפתה בין המערערים לאח, המנוח קם על רגליו ועזב את המקום, כשניתן לראות את ידו הימנית מקופלת לכיוון צד שמאל של בטו. בהמשך מתועדת, בין היתר, יציאת המערערים בעקבות המנוח, כשהמערער 2 מרים "דבר מה" מהמדרכה ובעקבותיו המערער 1.

מבחן משפט האירוע - בית המשפט המחויז ציין כי השיח בין המערער 1 למנוח תרם התחילת האלים, ארך כ-70 שניות, ופרק הזמן שבו הוכחה המנוח תואר כ"קצר אך אינטנסיבי ביותר" והוערך כ-35 שניות בלבד.

8. נוסף לתיעוד המצלמות, העיד נהג גור ש עבר באותו מקום וסביר כי מדובר בתאונה. הלה העיד, ונמצא מהימן על ידי בית המשפט המחויז, כי במהלך נסיעתו קפץ בחור על מדרגת הגורר ואמר לו לנסוע במורד הכביש (בתיעוד המצלמות ניתן לראות כי מדובר במערער 1). לאחר מטרים בודדים, אמר לו לעצור, ירד מהגורר וחבר לאדם נוסף - והשניים נכנסו למטע החיים. נהג הגורר מסר בחקירה במשטרת כי שמע אחד מהם אומר לחברו "הבן אדם מלא דם באו נברח" לפני שעזבו השניים את המטע. דברים אלה אושרו בשלב הסיכון על ידי המערערים.

9. עיקר גרסת המערערים לאשר התרחש בזירת האירוע קשורה אותם למכות ולאלים, אך הרחיקה אותם مجرימת מותו של המנוח, תוך שטענו כי מדובר במפגש מקרי שאינו יוזם. עוד טענו המערערים כי המנוח קיל אתם, הסלים את האירוע לכדי אלימות פיזית, והכה אותם אף הוא; המנוח היה שתו; בתו לא שהטה ברכב בזמן האירוע; המכות שהכוו לא היו קשות, לא כללו שימוש באבן, לא פצעו את המנוח באופן קשה, וכך שמוונו נגרם על ידי גורם אחר בלתי ידוע לאחר שנעלם למטע החיים.

ביה המשפט המחויזי קבע כי אין לחת כל אמון בגרסת המערערים. קביעה זו נסמכה, בין היתר, על שינויים והתפתחויות בגרסתם בהתייחס לאופן שבו החיל המפגש עם המנוח; על גרסת המערער 1 (שנשמעה לראשונה בעדותו בבית המשפט) כי הבחן ברכב המנוח בבקבוק אלכוהול, אך את שתי בנותיו שההו ברכב (כפי שמשתתקף בבירור מיתר הראיות) לא ראה; הכחשתם הגורפת של המערערים כי עשה שימוש באבן עד שלבסוף בסיכוןיהם גם הם לא הכחישו עובדה זו הנשקפת בבירור מתייעוד המצלמות.

כל אלה ועוד הובילו את בית המשפט המחויזי לתאר את גרסת המערערים כ"מרובות סתיירות, חסרת אחיזה בריאות האחרות ובעיקר בריאות האובייקטיביות שהוצגו, וכגרסה שלא ניתן לתת בה כל אמון".

10. יציאת המנוח ממיטה היזיתים וקביעת מותו. מלבד עדותם של עדי ראייה שראו את המנוח לאחר צאתו ממיטה היזיתים כשהוא "במצב קשה מאוד", העידו אנשי מד"א שהגיעו למקום. מעודיעותיהם עולה כי המנוח היה פצוע בפניו, בפרט באזורי העיניים, מחוסר הכרה, ללא נשימה, ללא דופק ובוצעו בו פעולות החיה שארכו במצטבר למעלה משעה.

11. לאלה התווסף מצאי המכון לרפואה משפטית מנתיחה גופת המנוח. בסיכום חוות הדעת שנערכה על ידי ד"ר מאיה פורמן נקבע כי מות המנוח נגרם מהלם תת נפחי בשל דימום מקרעים בטחול, שנגרכו מחבלה קהה באזור מותן שמאל; כאשר יתר הממצאים החבלתיים לא תרמו למותו. עוד קבעה ד"ר פורמן בمعנה לשאלות שהופנו אליה על ידי חוקרי המשטרה כי: אפשרי היה שהמנוח יצא או ירוז כמו עשרות מטרים עד שהתמודט; הממצאים אינם מתישבים עם פגיעה רכוב מאחר שהפגעה במנוח הייתה ממוקדת מאוד; החבלות מתישבות עם תיעוד האירוע המוסרט, אם כי יש קושי להתאים בין חבלה ספציפית לבין הביטוי שלה על גופו המנוח. כמו כן, בחקירתה הנגדית הוצגה לד"ר פורמן הדמיה שערכו החוקרים במיטה היזיתים בניסיון לאתר את נתיב בריחת המנוח, וד"ר פורמן הבירהה כי המנוח היה מסוגל לעשות את הדרך במיטה בהתחשב במצבו, וזאת מאחר שתהליין אובדן הדם אינו מתרחש בbett אחת. בנוסף, בנוסף, בمعנה לשאלת המותב אם יתכן שהשבר בצלע שמאל (במקום הקרוב לטחול) קשור לפעולות ההחיה השיבה ד"ר פורמן, בין היתר, כי הדימום מצביע על כך שהשבר באזור הטחול נגרם לפני ההחיה.

12. בסתמן על קביעות עובדות אלא, בית המשפט המחויזי פנה לבחינת המשמעויות המשפטיות של הממצאים לעניין הסוגיות שבמחלוקת. בעניין הקשר היסטי, נקבע כי מכלול הראיות, ובכללן חוות דעתה של ד"ר פורמן, מוליכות מעבר לספק סביר למסקנה כי המכות שהוכה המנוח על ידי המערערים הן שגרמו לקרע בטחול ולבסוף למותו. בתוך כך, נדחו התרחישים החלופיים שהעלו

המערערים לעניין גרים מות המנוח - ובתוכם האפשרות שהוכחה בידי תוקפים אחרים בזמן בריחתו במתע היזמים, וכן האפשרות שנפל במהלך בריחתו. לעניין זה יש לציין כי בית המשפט המחויז התייחס לדבריה של העדה סארה ספני, שככל הנראה הייתה הראונה שניגשה למנוח בהיותו שרוע על שולחן הכביש בתום בריחתו. העדה צינה כי כשאלת את המנוח "מי אתה" הוא השיב "הרבייצו לי" מה שמלמד שהמנוח יחס את מצבו וכאביו למכות שקיבל ולא לנפילה מכל סוג שהוא. הודגש כי אמירה זו של העדה ספני קבילה כראיה לאמונות תוכנה מתוקף סעיף 10 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות).

ביחס ליסוד הנפשי, נקבע, במישור הבהירתי, כי המערערים היו מודעים לאפשרות גרים התוצאה, וכי הרכיב החפצי של שווון נפש ביחס לאפשרות גרים התוצאה (אדישות כהגדرتה בסעיף 20(א)(2)(א) לחוק) - התקיים גם כן. אשר למודעות המערערים, נקבע כי משהניהם חבטו למנוח "בצורה פרaic וברוטאלית", לרבות באמצעות אבן ובמקומות רגשים בגופו; וכן משעדיותיהם מלמדות כי "הבינו היטב את האלימות הטמונה בהתנהגותם ואת האפשרויות שעלוות לצמוח ממנה" - הרי שמודעותם הוכחה כנדרש. אשר לרכיב החפци, נקבע כי מכלול הממצאים העובדתיים מלבדים כי המערערים היו אדישים לגורלו של המנוח, וכי הם לא פעלו בדרך כלשהי כדי למנוע מהتوزאה הקטלנית כדי להתרחש. יתרה מכך, בית המשפט המחויז הדגיש כי רדיפת המערערים לאחר בריחת המנוח, מחזקת את המסקנה בדבר אדישותם.

13. השופט לפישץ בחוות דעתו התמקדס בסוגיית היסוד הנפשי. בכלל זה, ציין את הלך הרוח של המערערים עוד בשלב שקדם לתחילת האלימות הפיזית - היינו מטרתם להטעמת עמו המנוח משזה הטריד את אחות המערער 2 ובכך "חזה את כל הקווים". בכך הוסיף, על רקע הסרטון המתעד את האירוע, כי המערערים היכו את המנוח בכל חלקיו גופו, לרבות בראשו - מה שמלמד כי השניים "לא פסחו גם על איבר רגish וקריטי כמו הראש"; וכי הכתת המנוח באמצעות אבן מלמדת אף היא על מידת האלימות הגמורה שבה נקטו המערערים. עוד הדגיש כי בזמן האירוע שבו ברוב המנוח שתי בנותיו, וכי המערערים היו מודעים לכל הפחות לנוכחות בתו הבכורה בת ה-3. הכתו חרף נוכחותה ובכיה, מחזקת את המסקנה כי המערערים היו "חוורי מטרה להפעיל כנגד המנוח אלימות של ממש מבלי שעשו דבר כדי למנוע את התוצאה הקטלנית". הודגש בהקשר זה כי "מי שתוקף את רעהו כאשר במרחיק אפס' צורחת בתו של המותקף וממשיך לעשות כן גם כאשר אחיו של האחון מגיע, מעיד על עצמו כי עשה זאת כשהוא במצב של היעדר רسن מוסרי, ומה שחייב יותר לענייננו - כשהוא אינו מקדים כל מחשבה לטובתו או לחיו של המותקף, והוא אינו מקווה להימנע מהتوزאה האפשרית של מעשיו".

14. שהורשו המערערים בעבירות הרצח באדישות שיוחסה להם, בית המשפט המחויז עמד בגזר הדין על כך שמעשייהם פגעו בערך החשוב מכל - קדושת חי אדם. הודגש, כי המחוקק רואה חומרה מובהקת בمعنى המתה המבוצעים ביסוד נפשי של אדישות, מה שמשמעותו בתיאוג הממית באדישות כרוצח, ובעונש המרבי שניתן לגזור עליו - מאסר עולם. כן נסקרה מדיניות העונישה הנווגת, וצינה

פסקתו של בית משפט זה בדבר הצורך בקביעת מתחם עונש הולם מצומצם בעבירה כגון עבירות הרצח הבסיסית. ביחס לנסיבות ביצוע העבירה, צוין, בין היתר, כי ישנו רובד של חומרה במשטי המערערים משלו בוצעו על רקע "כבוד המשפחה", כלשון בית המשפט המחויז וכן בראשי העובדה שהמעשים בוצעו בצוותא. עוד הודגשה חשיבות העובדה שהמעשים בוצעו לעוני בתו הקטנה של המנוח, ובפרט צוין כי חשיפתה הישירה לאירוע גרמה לה לנזקם המתוארים בתסקיר נפגעי העבירה. לנוכח כל אלו, הוועמד מתחם העונש ההולם בעניינם של המערערים על בין 16 ל-22 שנות מאסר בפועל, לצד ענישה נלוית.

בגדרי המתחם, בית המשפט המחויז שקל לזכות המערערים את גilm הצעיר, את היותם נעדרי עבר פלילי, וכן את העובדה שהם חסכו בשמיית עדים רבים משבচיכמו למקודם המחלוקת שבינם לבין המדינה. מאידך גיסא, נזקפה לחובתם העובדה שהם לא לקחו אחריות מלאה על האירוע. בשקלול האמור, הוחלט כי יש מקום את עונשם בחלוקת התחתון של מתחם העונש ההולם, כך שנגזר על כל אחד מהם עונש של 17 שנות מאסר בפועל; 12 חודשים מאסר מוותנה למשך 3 שנים לביל יעברו עבירות אלימות מסווג פשע; ו-8 חודשים מאסר מוותנה למשך 3 שנים לביל יעברו עבירות אלימות מסווג עוון. כמו כן, נפסק כי על כל אחד מהמעערערים לשלם פיצוי לאלמנת המנוח ובנותיו בסך של 25,000 ש"ח לפחות. לעניין זה בית המשפט המחויז הביא בחשבון הסכם סולחה שנערך בין שתי המשפחות, באופן שאפשר לעמדתו "להסתפק בסכום נמוך יחסית".

תמצית טענות הצדדים בערעוריהם

15. הערעור שהוגש מטעם המערערים התמקד בהכרעת דין של בית המשפט המחויז.UPI המערערים שתי טענות מרכזיות - האחת, לא הוכח מעבר לספק סביר כי מות המנוח התרחש עקב הכוונת המערערים; השנייה, לא הוכח כי המערערים היו אדישים כלפי אפשרות גרים מותו של המנוח.

אשר לטענה הראשונה, המערערים סבורים כי לא מן הנמנע שישbite מותו של המנוח נעוצה בפרק הזמן של כ-20 דקות שבהן רץ מהמקום בו הוכחה, דרך מטע היזיטים, ועד לככיש שבו נמצא לבסוף כשהוא שרוע ופוצע קשה. נטען, כי ניתן שבמטע היזיטים המנוח, שבדמו נמצא שרידי אלכוהול, כאשר ונפגע מבנים שהותירו סימני חבלה בגופו; או שנפגע במטע מאנשים שעשו שם וחבלו בו.

16. הטענה השנייה מתמקדת כאמור בסוד הנפשי של אדישות והיא כוללת היבט עקרוני והיבט פרטני.

ברובד העקרוני מעליים המערערים טענה בדבר האופן שבו יש להגדיר אדישות בהקשר של עבירות המתחה. תמצית טענתם היא כי הממית באדישות הוא מי ש"נטל סיכון בלתי סביר שתוצאה המעשה

תיה מות הקורבן, אך אין בנסיבותו אותו זיק של אנושיות המקווה כי בדרך נס "ינצל קורבנו ממות"; וכי הרפורמה בעבירות ההמתה מחייבת כי "יסוד האדישות הzdונית הרצחנית יהיה למרחוק כחות השורה מן הכוונה". לגישתם, האדישות בהקשר של עבירות ההמתה אינה אותה אדישות המוגדרת בחילוק הכללי של חוק העונשין בסעיף 20.

במישור הפרטני נטען כי בהתאם להגדרה העקרונית שבה מצדדים המערערים, מות כתוצאה מדימום הנובע מקרה בטחול כפי שאירע ענינו של המנוח - היא תוצאה בלתי סבירה, ומכאן שלא ניתן לייחס להם אדישות. הודגש, כי לעומת המערערים על הסתרות מוות בעבירות הרצח באדישות להיות גבוהה, ואין די "בהתברות רוחקה, מkrit לא צפיה" כפי שהיא במקרה דנן לטענתם. כתמיוכן לטענה זו מפנים המערערים, בין היתר, לעולה מדבריה של ד"ר פורמן כי מות הנגרם עקב פגיעה בטחול הוא חריג; וכן לדבריו של אח המנוח, שהגיע כזכור לזרת האירוע לפני להרוג את המנוח. בפרט, צוין כי בمعנה לשאלת בא-כוח המערער אם עליה בדעתו שהקטטה יכולה להרוג את המנוח, השיב אח המנוח "מי חשב בכלל מי יחשוב על מצב שיגיע לזה?". המערערים הוסיףו והדגישו כי את מעשייהם לוותה כוונה להכאב למנוח, "ללמד אותו לקח" ולמנוע ממנו לחזור ולהעליב את אחותם - אך הם לא היו שוו נפש לאפשרות שתתרחש התוצאה הקטלנית.

17. המדינה מנגד סבורה כי דין הערעור על הכרעת הדין להידחות. לדבריה, טענת המערערים להיעדר קשר סיבתי נדחתה בצדκ על ידי בית המשפט המחויז שמצא את התרחישים החלופיים שהעל המערערים כחשי אחיזה בריאות - כך לגבי התרחיש שהמנוח נפל במנוסתו באופן שגרם לקרה בטחול, וכך לגבי התרחיש שהותקף במעט הזיתים על ידי אלמוניים. בכך הוסף שגם אם היוו מנים אחד מהתרחישים הללו אכן התקיימם, הרי שאין בו כדי להועיל למערערים. זאת, בין השאר, לנוכח הוראת סעיף 309 לחוק העונשין, שיישומה בענייננו מלמד כי התקיימות התרחישים החלופיים אינה מנתקת את הקשר הסיבתי.

ביחס ליסוד הנפשי של המערערים, נטען תחילת כי השניים היו מודעים לאפשרות גרים התוצאה הקטלנית. הודגש בהקשר זה שדרישת המודעות מצריכה שהנאשם צפה את אפשרות גרים התוצאה הקטלנית, להבדיל מתחילה גרים התוצאה על פרטיו הספרטניים. משכך, טענת המערערים כי מות כתוצאה מקרה בטחול הוא בלתי שכיח באופן שלא אפשר להם לצפותו - אינה משנה מהמסקנה ביחס להתקיימות רכיב המודעות בעניינים. כל שיש להוכיח אפוא הוא שהשנתיים היו מודעים לכך שמעשייהם עלולים להביא למות, כפי שלטענת המדינה אכן הוכח - בין היתר, מפאת חזקת המודעות, וכן לנוכח דברי המערערים עצם המגלים כי היו מודעים לאפשרות שעשייהם יובילו למות המנוח.

על רקע זה טענה המדינה כי אף הריכיב החptrci של אדישות התקיימם בעניינים של המערערים. תחילת, נטען כי יש לדחות את טענותיהם העקרונית לעניין הגדרת יסוד האדישות, ממשדבר ב"תלמידים

"חרושים" שאין מקום לסתות מהפרשנות הנהגת לגבים. במשמעות הפרטני נטען כי "קיים כבר עצום" של נסיבות המלמדות שהמערערים פועלו מתוך אדישות, ואף "היו כפצע מיחס חפצי של כוונה". כן נטען כי במהלך השנים האחרונות פסיקה שבאה יוחס לנאים יחס חפצי של אדישות בעבירות המתה, וזאת בנسبות דומות לעניינו ואף פחותות בחומרתן.

18. עד כאן טענות הצדדים לעניין הכרעת הדין. אשר לעונש שנגזר על המערערים, המדינה בערעורה על קולות העונש טוענת כי זה אינו משקף את חומרת מעשייהם. בכלל זה, נטען כי העונש אינו מבטא נכון את מכלול הנ吐נים החמורים שאירעו במקורה דין, וביניהם: רצון המערערים להגן על "כבוד המשפחה"; מצג השווא כלפי המנוח לצורך קביעת המפגש עמו; תקיפתו האוצרית שכלה שימוש באבן; ועם ביצוע התקיפה לעוני בנותיו הקטנות. כן נטען כי העונש אינו עולה בקנה אחד עם השינוי המוגלם ברפורמה בעבירות המתה לעניין המתה הנعشית בסיסוד נפשי של אדישות. לעניין זה הפניה המדינה לפסיקתו של בית משפט זה בעבירות רצח באדישות של מלחמות לעמודה על הצורך בהחמרת עונשם של המערערים.

المعרערים מנגד לא הניחו לפנינו טיעון סדור לעניין העונש, כאשר טיעונם לעניין זה ממוקד אף הואabis**ביסוד הנפשי שליווה את מעשייהם.**

דין והכרעה

19. אקדמי אחרית וראשית - לumedati, דין הערעור על הכרעת הדין להידחות, ואילו דין ערעור המדינה על גזר הדין להתקבל.

זכור, שתי סוגיות טוענות את הכרעתנו ביחס להרשעת המערערים - סוגיית הקשר הסיבתי, שבה אדון בתחילת, וסוגיית היסוד הנפשי אשר בה אדון לאחר מכן.

אם מוות המנוח נגרם כתוצאה ממומי המערערים?

20._CIDOU, בעבירות הרצח, כבירות העבירות התוצאות, יש להוכיח את קיומו של קשר סיבתי עובדתי ומופיע בין מעשי הנאשם לבין התוצאה הנדרשת להtagבשות העבירה. משמעה של דרישת זו, בהקשר של עבירות הרצח, היא כי על התנהגות הנאשם להוות סיבה מהותית והכרחית להתרחשות התוצאה הקטלנית. לשם כך, יש לבחון, מנקודת מבט פיזית-אובייקטיבית, אם התנהגות הנאשם היא ב悍ך סיבת בלעדיה און"ל מות הקורבן, אם לאו. בהקשר זה הוגש בעבר בפסקה כי התנהגות הנאשם אינה צריכה להיות הסיבה היחידה והתקופה להתרחשות התוצאה, אך עליה להיות בעלת תרומה

הכרחית להתרחשותה (ראו: ע"פ 11/5656 שלמן נ' מדינת ישראל, פסקה 10 וההפניות שם (5.8.2012); עקב קדמי על הדיון בפלילים חלק ראשון 104-106 (מהדורה חדשה 2012) (להלן: קדמי)).

21. בעניינו, אין מחלוקת כי מות המנוח נגרם כתוצאה מדימום עקב קרע בಥול. משכך, השאלה שנותר לבחון היא אם מקומות המערערים הן שגרמו לקרע בಥול, או שהוא הוביל נגרם כתוצאה מאחד מהתרחישים החלופיים שהעלו המערערים בטיעוניהם. לעומת זאת, המענה לכך הוא חד וברור - תקיפת המערערים את המנוח היא שגרמה לקרע בಥול, וממילא גם למות המנוח; התנהגותם האלימה ומשוללת הרסן היא הסיבה בלעדיה אין במקרה דנן. שני נתיבים הם שמוליכים אותו למסקנה זו - הראשון הוא הנתיב הראייתי, והשני הוא נתיב הדיון הפלילי המהותי ובפרט הוראות סעיף 309 לחוק העונשין, וכך ATIICHIS בהמשך.

22. נקודת המוצא לבחינה הראייתית של סוגיות הקשר הסיבתי היא כי הכרעת בית המשפט המחויז' בקשר זה היא במידה רבה הכרעה עובדתית, הנסמכת על מצאי עובדה ומהימנות שנקבעו בהכרעת הדיון. בית המשפט המחויז' התרשם ישירות מהארגון הראייתי הנרחב שנפרנס לפניו, ובכלל זה מתיעוד האירוע וمعدים שהיעדו בבית המשפט. שופטי המותב אף ערכו סיור בזירת הרצח. בנסיבות אלה, חל הכלל הידוע לפיו ערכאת העורור אינה נוטה להתערב במקרים עובדה ומהימנות שקבעה הערכאה הדינית (ראו מני רבים: ע"פ 4009/2009 אבו עראר נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (16.3.2025)). ואכן, משבחנתי אף אני את החומר הראייתי, לא מצאתי כי יש מקום להתערב בא-אלו מקביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחויז'. משוחזרה נקודת המוצא, ATIICHIS אפוא לגוף של ראיות.

23. בראש ובראשונה, ועוד לפני פונם לבחינת התרחישים החלופיים שלגישת המערערים מנטקים את הקשר הסיבתי, יש להציג - הוביל מתיישב היטב עם שהתרחש במהלך תקיפת המנוח על ידי המערערים. רוצה לומר: התבוננות במעשה התקיפה עצמו, על פרטיו, מלמד כי פגיעה בಥול "תואמת לחלוטין" (כשון השופט לפשיז) את המוכות שהティיחו המערערים במנוח.

כפי שניתן לראות מיפוי בתיעוד האירוע (ת/14א), המערערים חבטו במנוח במשך כ-35 שניות. המוכות החוזרות ונשנות שהפלו בו התמקדו במידה רבה מצד השמאלי האחורי של הגוף - הינו במקומות בו מצוי הಥול. אם לא די בכך שהמערערים חבטו במנוח בנקודת זר, אף הcation באמצעות אבן על ידי המערער 1, נראה בתיעוד כמכוונת בדיק לאזור זה. גם בבריחתו, המנוח נראה כשהוא אוחז בידו את צד שמאל של בטנו.

זאת ועוד. הממצא ביחס לסייעת מותו של המנוח מקורו בחווית דעתה של ד"ר פורמן (ת/46). בדבירה,

מצינית ד"ר פורמן מפורשת כי "על פי הנסיבות המנוח הוכה, ובמהלך רץ והתמוטט - הממצאים מתאימים עם הנסיבות"; ובהמשך ציינה כי "במהלך הסרטון נראות מספר מכות לאחור המנוח השמאלית - מכות אלו גם אם לא גרמו נזק ברור על פני העור היו יכולות לגרום לפגיעה פנימית - לשברים בצלעות ולקרעים בטחול".

עינינו הרואות כי הקשר הסיבתי במקרה דנן אינו בלבד רק על סמך היסק לוגי הקשור את תקיפת המנוח לתוצאה הקטלנית, תוך שלילת הסברים חלופיים. הקשר הסיבתי מוכח *ישירות מעשי* המערערים כפי שהם מתועדים.

24. משאלו הם פני הדברים, המשוכה שעלה המערערים לעבור על מנת להצביע על תרחיש חלופי בעל אחיזה בנסיבות ובחומר הראות שיש בידו כדי לנתק את הקשר הסיבתי, משוכה גבוהה למדי היא; אין סבור כי המערערים צולחים אותה.

יוזכור, כי המערערים העלו בטענותיהם שני תרחישים חלופיים שלעמדתם מעוררים ספק סביר ביחס לקיומו של קשר סיבתי. האחד עניינו באפשרות שהמנוח כשל במהלך מנוסתו במטע הזיתים; השני עניינו באפשרות שהותקף פעמי נספת, הפעם על ידי תוקפים אלמוניים שמצאו דרך למטע הזיתים בדיק בפרק הזמן שבו המנוח פילס דרכו בין עציו. אלא שני תרחישים אלה, כפי שקבע בית המשפט המחויז, נעדרים כל אחיזה בחומר הראייתי.

25. התרחש בדבר נפילה במטע הזיתים נשאל על סמך דבריו של המנוח לעודה סארה ספני בסמוך לאחר המקרה ובטרם מסר את נשמתו לבורא; ובהתבסס על חוות דעתה ועדותה של ד"ר פורמן.

כן, העודה ספני, שהייתה כפי הנראה הראשונה לבדוק את מצב המנוח, ושאיין מחלוקת בין הצדדים ביחס למהימנותה, העידה כי המנוח אמר מפורשות "הרביאו לי" (ת/186). בית המשפט המחויז קיבל אמרה זו כקבילה לאמתות תוכנה בהתאם להוראת סעיף 10 לפקודת הראות - ובדין עשה כן. אמרה זו של המנוח קושرت ישרות בין התקיפה שחוווה לבין מצבו הקשה באותה העת, ובכך הוא למעשה שולל מנוקודת מבטו את האפשרות שמצוותו זה הוא פועל יוצא של נפילה (ראו והשוו: ע"פ 22/7567 זגורני נ' מדינת ישראל, פסקאות 4-6 (5.1.2025)).

אשר לעדות ד"ר פורמן, במהלך חקירתה הנגדית היא נשאלת לא אחת על ידי בא-כוח המערערים בדבר האפשרות שהקרע בטחול נגרם כתוצאה מנפילה במטע הזיתים. ד"ר פורמן השיבה כי פגיעה מעין זו היא אומנם אפשרית, אך תחמה זאת למנגנון נפילה ספציפי למדי - "זו צריכה להיות פגיעה מאוד מוקדמת, כי הטחול הוא מתחת לקשת הצלעות. لكن זה צריך להיות משהו שחודר פנימה, או לא

חודר, דוחף בעצם הצלעות פנימה ומווער את הטחול" (עמוד 27 לפרוטוקול הדיון מיום 4.1.2021). על אותה הדרך, הובאו בהמשך חילופי הדברים הבאים בין בא-כוח המערערים:

"[בא-כוח המערערים]: אדם שרצ במהירות, לפחות בהתחלה, והוא נמצא במצבו ונכשל במשהו, משהו שיש על הרצפה ונופל על אבן דמיית אגרוף, או אבן מן הסוג זהה, יכול היה לגרום לאותה חבלה, נכון?"

[ד"ר פורמן]: אם הוא נופל אחריה/הצדה, ככלומר זה צריך להיות נפילה אחורייה/צדית. באופן תאורטי.

[בא-כוח המערערים]: את לא יכולה לשלול את זה.

[ד"ר פורמן]: אני לא יכולה לשלול את זה" (שם, עמ' 21).

כפי שניתן להיווכח, האפשרות שהמנוח נפל בצורה כה מדוייקת וספציפית באופן שלול היה לגרום לקרע בטחול - היא אפשרות רחוקה, אם לא רחוקה מאוד. שימושים תרחיש זה לתמונה הראיתית הבהירה שתוארה לעיל הקושרת את הקרע בטחול לתקיפה - הרי שתרחיש "הנפילה" נעדר כל אחזיה בחומר הראיות. הדברים תוארו בצורה בהירה וקולה עלי ידי השופט לפישץ, ואין לי אלא לאמץ את דבריו לעניין זה:

"התזה שהוועלהה על ידי ההגנה ולפיה המנוח נפל בכרכם החיים בעת בריחתו ונחבל מסלע במקום בו ממוקם הטחול, היא לא יותר מספקולציה שאינה מגובה בראיות [...] אכן ד"ר פורמן לא שללה לחלוטין את טענת ההגנה, אך עולה בבירור כי רק הזרירות הנדרשת ממש מקרים שאין יכול לשלול לחלוטין, ولو תיאורטית, אפשרויות רחוקות עד מאוד, הובילה אותה להתנסח כפי שהתנסחה" (שם, בס' 4 לחווות דעתו; כן ראו פס' 10 לחווות דעתה של השופטת ציגלר).

26. פני הדברים אינם שונים אף ביחס לתרחיש החלופי בדבר התוקפים האלמוניים. כפי שצוין בהכרעת הדין, מטע החיים אינם מקום הומה אדם, בלשון המטה. כך העידו לפני בית המשפט המחויז לא עד אחד ולא שניים. האפשרות שבזמן הקצר שבו שהה המנוח במעט החיים, נתקל בשני אלמוניים החפצים בראותו עד כדי כך שהחליטו לתוכפו לבדוק באותו אזור גוף שבו הותקף על ידי המערערים - אינה מסתברת כלל ועיקר. ניסיון המערערים להיתלות לעניין זה בעדותה של העודה ספדי, אינו מעלה או מוריד; המכשול הראיתי, מלמד בבירור אחרת.

27. נוכחנו אפוא לראות כי בחינת הראיות במקורה דנן מוכיחה מעבר לספק סביר את הקשר הסיבתי שבין התקיפה לבין מות המנוח. בבחינת מעלה מן הצורך, אכן כי גם נתיב "הדין המהותי" מוליך

لتוצאה זהה. כוונת הדברים היא להוראת סעיף 309 לחוק העונשין (שכותרתו "גרימת מוות - מהי") שעוניינה ב"קשר סיבתי סטטוטורי". מטרתו של סעיף זה היא להמחיש את אופן ישום של מבחני הקשר הסיבתי בנסיבות שבהן גורם זו מתערב בתהליך גרימת המוות, או כאשר התנהגות הנאשם אינה הגורם היחיד לגורם המוות (קדמי, בעמ' 119). הוראת הסעיף, בחלוקת הרלוונטיים לעניינו, קובעת כדלקמן:

909. בכל אחד מן המקרים המנויים להן יראו אדם Caino גרם למוות של אדם אחר, אף אם מעשו או מחדלו לא היו הגורם התקוף ולא היו הגורם היחיד למוות של الآخر:

[...]

(3) באלימות או באיום באליםות הביא אדם לעשיית מעשה שגרם למוותו, כשהמעשה נראה לנפגע בדרך טבעית בנסיבות המקירה להימלט מן האלימות או מן האיום;

[...]

(5) מעשו או מחדלו לא היה גורם מוות, אילולא נctrף עמו מעשה או מחדל של האדם שנרג או של אדם אחר.

כפי שניתן לראות, לשון סעיף 309(3) לחוק קובעת במפורש כי כאשר נאשם מביא לכך שהורבנו יבצע מעשה על מנת להימלט מתקיפתו או מאiomיו - אין במשyi הקורבן כדי לנתק את הקשר הסיבתי (ראו עוד: קדמי, בעמ' 121-122; ע"פ 311/72 צברי נ' מדינת ישראל, פ"ד צ(2) 505 (1973)). הווה אומר: אף אם המנוח נפל במנוסתו במעט הזיתים, כך שתקיפה המערערים אינה הגורם התקוף או היחיד למוותו - אין הדבר משנה.

כך גם לגבי תרחיש התקופים האלמוניים. סעיף 309(5) לחוק מורה כי גם אם למשyi הנאשם התווספו מעשי של אחר שבלעדיהם לא הייתה נגרמת התוצאה הקטלנית - הקשר הסיבתי אינו ניתק (ראו עוד: קדמי, בעמ' 123; ע"פ 140/10 חלילה נ' מדינת ישראל (10.3.2011)). הווה אומר: בשים לב לכך שמשyi המערערים היו לכל הפחות גורם ממשי למוות המנוח, אף אם המנוח הותקף על ידי התקופים אלמוניים, שאלמלא תקיפתם לא היה מוצא את מוותו - אין הדבר משנה.

28. סיכומה של נקודה זו: הן בחינה ראייתית של נסיבות המקירה, הן ישום הוראות הדין המהוית לעניין קיומו של קשר סיבתי, מוליכים למסקנה אחת בלבד - מוות המנוח קשר סיבתי לתקיפה המערערים כנדרש בפליליים.

29. מכאן לסוגיות היסוד הנפשי שבו פועלו המערערים בתקוףם את המנוח. כפי שציינתי לעיל, טענת המערערים מתחזקת ברכיב החפזי של היסוד הנפשי - הינו אם המערערים היו אדישים, אם לאו. יחד עם זאת, בטענתם שזרה הלכה למעשה גם התייחסות לרכיב ההכרתי - קרי לשאלה אם המערערים היו מודעים לאפשרות גריםמת המוות. לטענתם, מאחר שמותת כתוצאה מקרה בטחול הוא תרחש בלתי צפוי לגמרי, המערערים לא היו מודעים לו. על כן, בטרם אפנה לסוגיה העיקרית בדבר הרכיב החפזי, אתיחס בקצרה לסוגיות מודעות המערערים.

אם המערערים היו מודעים לאפשרות גריםמת התוצאה הקטלנית?

30. כידוע, היסוד הנפשי הנדרש במרבית העבירות הוא מסוג של מחשبة פלילתית (סעיף 19 לחוק). התנאי הראשון להוכחתה של מחשبة פלילתית, מצוי במישור ההכרתי, ועל פיו נדרשת מודעות לכל רכיב היסוד העובדתי - לטיב המעשה, לקיום הנסיבות ולאפשרות גריםמת התוצאה (סעיף 20(א) לחוק); לעניין המודעות הנדרשת בעבירות המבוצעות בצוותא כבעניינו, ראו פסק דין של חברי השופט א' שטיין ב-ע"פ 954/17 אבו עראר נ' מדינת ישראל, פסקה 34 (10.6.2019)). אלא שהוכחת קיומה של מודעות אינה עניין של מה בך, שכן, אין לו לבית המשפט כלים המאפשרים לחזור לנביבי נפשו של נאשם. לשם התמודדות עם קושי זה, התפתחו במרוצת השנים חזקות שבעובדה שבמציאות ניתן להוכיח את היסוד הנפשי הדרוש.

על מנת להוכיח את מודעותו של נאשם לפרטי היסוד העובדתי, נעשה שימוש ב"חזקת המודעות הכללית" שלפייה "אדם מודע, בדרך כלל, למשמעות התנהגותו, מבחינת טיבת הפיזי, קיום נסיבותיה ואפשרות גריםמת התוצאות הטבעיות שעשוות לצמוח ממנו" (ש"ז פלר יסודות בדיני עונשין כרך א 542 (להלן: פלר)). בהשלכה לעבירות ההמתה, נקבע בעבר כי "מקום שאדם עשה מעשה העולב באופן אובייקטיבי לגרום למות קרובנו - תוך שהוא מודע לכל הנסיבות המהווים את הרכיב העובדתי של העבירה - רשאי אנו להניח, בהיעדר ראייה לסתור, כי היה מודע גם לתוצאה הקטלנית" (ע"פ 01/0078827 שטריאזנט נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(5) 524, 506 (2003); כן ראו פסק דין ב-תפ"ח (מחוז' ח') 3006/06 מדינת ישראל נ' דוד, פסקה 47 (20.9.2007)).

31. במקרה דן, המערערים היכו כאמור את המנוח מכות נמרצות. אף כשהיה שרוע חסר אונים על הכביש, השניים לא חדרו ממעשייהם והמשיכו להכוותו, שהם אף מגדיים לעשות ומשתמשים לשם כך באבן שהייתה מונחת לצד הכביש. המערערים נהנו מיתרונות הפיזי ומפעלים בצוותא חדא למול המנוח שניצב למולם בגפו. בנסיבות אלה, חזקת המודעות קמה גם קמה, ולא עליה בידי המערערים לסתור אותה. זאת, ביחaud כאשר מעדותם שלהם עולה כי היו מודעים היטב לאפשרות שמעשייהם יביאו למות המנוח (עמודים 131-130 לפרטוקול הדיון מיום 31.3.2022; עמודים 153-154 לפרטוקול הדיון מיום 1.5.2022).

וiodash - העובדה שמות המנוח נגרם כתוצאה מקרה בוחל אינה משנה לעניין זה. לא אחת, נקבע כי דרישת המודעות אינה מתייחסת למשמעותו הפסיכי, כי אם לעצם האפשרות שמעשי הנאשם יגרמו לתוצאה הקטלנית - ללא תלות בתהילך הפסיכי המדיוק שיתרכש בגין הקורבן (ע"פ 6294/6 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 134 וההפנייה שם (להלן: עניין קרפף). בנוסף, אין בדיון דרישת לפיה על הנאשם לצפות כי התוצאה התקיים כעניין קרוב לוודאי על מנת להוכיח את מודעתו. דרישת מעין זו שמורה להוכחת כוונה באמצעות כלל הצפויות (סעיף 20(ב) לחוק); לשם הוכחת מודעתות לעומת זאת, די בהרבה פחות מכך (ראו: ע"פ 1713/95 פרידמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(1) 265, 281 (1996); פלר, בעמ' 615; יצחק קוגלר "פיזיות כלפי התוצאה בדיוני עונשין" משפט ועסקים כת 229, 266-267 (2024)).

אשר על כן, ככל הקשור לרכיב ההכרתי, הוכח מעבר לספק סביר כי המערערים היו מודעים להשלכות האפשריות של התנהוגותם.

אם המערערים פעלוabisodium נפשי של אדישות?

32. מנקודתינו לראות כי דרישת המודעות התקיימה, יש לבחון אם התקיימה גם דרישת הרכיב החופשי. בענייננו, המערערים הורשו בעבירות רצח לפי סעיף 300(א) לחוק, כאשר הרכיב החופשי שבו בוצע הרצח הוא אדישות. האפשרות להרשיע בעבירות רצח במצב דברים זה היא חידוש שהתווסף לדין הישראלי במסגרת הרפורמה בעבירות ההורמתה (תיקון מס' 137, התשע"ט-2019, ס"ח 230 (להלן: הרפורמה בעבירות ההורמתה או הרפורמה)).

מאז כניסה לתוקף, עמדתי מספר פעמים בהרחבה על השינויים שחוללה הרפורמה בכל הקשור להכללת היסוד הנפשי של אדישות בעבירות רצח (ראו למשל: ע"פ 6063/21 מדינת ישראל נ' יאסין, פסקאות 44-34 (26.3.2024) (להלן: עניין יאסין)). אף על פי כן, רואה אני מקום לשוב על הדברים מנקודת המבט הרלוונטי לענייננו. זאת, בשים לב לכך שהמערערים מעלים טענות עקרוניות בדבר פרשנותו של יסוד האדישות בהקשר הפסיכי של עבירת הרצח.

33. במסגרת הרפורמה בעבירות ההורמתה ביקש המחוקק ליתן מענה למספר קשיים שעוררו עבירות ההורמתה שנגגו לפני הרפורמה. אחד הקשיים המרכזיים הוא היקפה הרחב של עבירת ההורגה לפי סעיף 298 לחוק בנוסחו אז, כשהליך התווספה נוקשותה של עבירת הרצח בכוונה תחילה לפי סעיף 300 לחוק דאז.

עבירות הרצח כללה את מקרי המתה שבוצעוabisod נפשי של פזיות (אדישות או קלות דעת), והעונש המרבי שנקבע בצדה עמד על 20 שנות מאסר. רוחבה של עבירה זו, התבטא בכך שנכנסו בגדירה קשת מגוונת של מעשים - החל ממקרי המתה במסגרת תאונות דרכים שבוצעו בקלות דעת, וכלה במקרים אלימים קשים שבהם לא הוכחו היסודות שנדשו בעבירות הרצח בכוונה תחיליה מפאת נוקשות דרישותיה (לענין יסודות אלה, ראו פסק דין ב-תפ"ח (מחוזי ח') 10451-09-05 מדינת ישראל נ' גزال (17.10.2010)).

בהתיחס לנוקשות זו, יש להזכיר כי במספר של מקרים נקלעו השופטים היושבים בדיון בתקין המתה לתווך "שבין הפטיש לסדן". המדובר במקרים שבהם מצד אחד, עבירת הרצח דואז עוררה קושי או בהיבט של הוכחת יסודותיה המוצמצמים (החלטה להמית, הכנה והעדר קנטור) או מההיבט של עונש המאסר עולם כעונש חובה; מצד שני, מסכת האירועים כפי שהתרחשה ובה לדי ביטוי באותו מקרים, דומה היה כי התויג הראו הוא רצח, והעונש הראו חמור מ-20 שנות מאסר בגין עבירות הרצח. כמיולתו הנוקבות של המשנה לנשיא מ' חסין באחת הפרשיות:

"המערער נהג להזכיר את אישתו המנוחה באכזריות שלא תתואר - שוב ושוב, עוד ועוד - כמו הייתה שכך חבותות. כמו נועדה אומללה זו, מלידה, להיותה קורבן תמים לאיש רע ואכזר [...] על מעשי הקשים והרעים הורשע המערער בעבירות הרצח.

ואני אין לי מנוח. מה טעם מורה אותנו החוק כי עבירה שעבר המערער עבירת הרצח היא ולא עבירת רצח? והרי בלשון בני אדם נוכל בנקל לתאר את מעשו של המערער כמעשה רצח [...].

הלשון אמרה לשקוף - ומשקפת היא - תכנים ומהוויות, ובלשון של ימינו לא הרי הרצח כהרי רצח. מעשו של המערער היה חמור ממעשה של הרצח. אפשר ראוי לשקל תיקון בחוק, ומעשה שהוא, למעשה, מעשה רצח - יוכנה בשם ובתואר רצח, ولو רצח מדרגה שנייה" (ע"פ 70/04 פוריידין נ' מדינת ישראל (19.1.2006)).

אם לתרצת את הדברים: במצב שקדם לרפורמה, חרב השונות המהותית שבין מקרה אחד לשניהם בחומרת המעשים, התויג הפלילי שהצמוד בהם היה - "הרצח". بد בבד, במקרים שישיקפו מידת אשם גבוהה יותר אף הם כהרצח, הוגבלו בעונש מרבי של 20 שנים, ולא "זכו", כפי שראו היה, ל"אות הakin" של החמורה שבעבירות - עבירת הרצח.

בקרים אלה המתאפיינים ברמת אשם גבוהה, היסוד הנפשי שנלווה לעבירה הוא פעמים רבות יסוד של אדישות - שכאמור עובר לרפורמה היהאפשר הרשעה בעבירות הרצח בלבד.

34. פער זה הוא שעמד אפוא, בין היתר, ברקע לכינון של עבירות הרצח בנוסחו הנוכחי של החוק (סעיפים 300 ו-301א לחוק) - אשר כוללות את האפשרות להרשיע נאשימים ברצח אף כשהיסוד הנפשי שבו פועלו הוא אדישות, וזאת לצד האפשרות להרשיע בעבירות אלה כאשר היסוד הנפשי הוא כוונה. ביסודות של שניי משמעות זיה ניצבת הכרעה נורמטטיבית ברורה של החוק - המミת באדישות רצח הוא.

במקביל לשינוי זה שתוחם לעולמן של עבירות ההמתה, הגדרת היסוד הנפשי של אדישות בחלק הכללי של חוק העונשין, נותרה כשהייתה. הגדרה זו מופיעה בסעיף 20(א)(2)(א) לחוק ולפיו אדישות פירושה "שווין נפש לאפשרות גרים התוצאות". הגדרה זו זהה היא בכל עבירות המחשבה הפלילית שבחוק העונשין, ואין הוראת חוק הקובעת הגדרה שונה לעבירות ההמתה.

בנוקודה זו מעלים המערערים תהיה - סעיף 20(א)(2) לחוק כורך את האדישות יחד עם קלות הדעת תחת היסוד הנפשי של פזיות, וזאת במובן מהיסוד הנפשי של כוונה המוגדר בנפרד בסעיף 20(א)(1) לחוק. רוצה לומר, כאמור, כי קלות דעת ואדישות לחוד; כוונה לחוד. מנגד, בעבירות הרצח החדשות, היסוד הנפשי של אדישות דר בכפיפה אחת דווקא עם יסוד נפשי של כוונה, ובנפרד מקלות הדעת שזכהה לעבירה עצמאית (בסעיף 30ג לחוק).

בנסיבות אלה, טוענים המערערים כי מתבקש לזכות ליסוד הנפשי של אדישות תוכן אחר, שונה מזו שמייחס לו ביתר העבירות; מזה המשקף דרישות מוגברות המצדיקות את כריכת האדישות יחד עם כוונה ולא עם קלות הדעת.

אלא שהמענה לתחיית המערערים נועצה בהכרעתו הנורמטטיבית של החוק קוק אונטי קודם לכן. הסיבה שהובילה את החוק לחייב אדישות רובד חומרה מיוחד דווקא בעבירות ההמתה, מבלוי לשנות את הגדרת האדישות עצמה, היא הערך המוגן שניצב בבסיסן של עבירות אלה - ערך קדשות החיים (דברי ההסבר להצעת חוק העונשין (תיקון מס' 124) (עבירות המתה), התשע"ו-2015, ה"ח 166, 169). בהתנגדותו של מי שmagala שווין נפש כלפי אפשרות התראחות תוכאה קטלנית, מגולם גם ערכ-מוסרי חמוץ במיחדים; גם שמשקלו כבד בהרבה בהשוואה לעבירות שבahn הערך המוגן אינו רם מעלה כערך קדשות החיים (הצאות לבחינות יסודות עבירות המתה דין-וחשבון 20-22 (2011)).

במילים אחרות: החוק קורך את האדישות יחד עם הכוונה מבלוי לשנות את מראותה של האדישות, מפאת הערך שעליו מגינות עבירות המתה. משכך, החוק לא ראה כל צורך להתאים את הגדרת האדישות עצמה ולבדלה מיתר העבירות; ערך קדשות החיים הוא כשלעצמו יוצר את ההבדל. Umdayti על דברים ברוח זו בעבר:

"על רקע זה, ההגיון שבכרכיתן ייחדו של מעשי המתה באדישות והמתה בכוונה טמון בכך שהאשמה הניתרת ממשי האדיש יסודה בכך שלא מספיק לו אם הערך החברתי יפגע אם לאו. עבור האדיש, היעדר העדפה לגבי התרחשויות התוצאה מבטאת בחירה מלאה מצדו לפגיעה אפשרית בערך המוגן. משכך, היחס השלילי והמזלזל של האדיש כלפי ערך ח' אדם - והאשמה הנודעת למשויו בגין יחס זה, קרובים יותר למתקoon המ יכול להגשות התוצאה ופועל להוצאה לפועל, מאשר לכך הדעת המקויה שזו לא תתרחש" (ע"פ 5806/22 מדינת ישראל נ' גריפאת, פסקה 15 (20.11.2022) (להלן: עניין גריפאת); ההדגשה במקור - י' א'; ראו עוד: מרדיי קרמניצר וחאלד גנאים הרפורמה בעבירות המתה (2019) לאור עקרונות היסוד של המשפט ומחקר היסטורי והשוואתי 262-281 (2020)).

VIDGEON - לצד האחד של המطبع, נאשם שמגלה אדישות כלפי אפשרויות התרחשותו של מוות אינו רחוק באשמו מהמתכוון להמית (עניין יאסין, בפס' 42-43); ומצדו השני של אותו מطبع, היחס שמגלה נאשם הממית באדישות כלפי הערך המוגן של קדושת החיים רחוק, ויש שייאמרו רחוק מאוד, מזה שмагלה כל הדעת (ראו דבריו של פרופ' מרדיי קרמניצר במהלך דיוני הוועדה בכנסת: פרוטוקול ישיבה 270 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-20, 10 (19.9.2016); פרוטוקול ישיבה 420 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-20, 7 (28.6.2017)).

35. בנסיבות זו ראוי לדיבך. העובדה שבמקרים לא מעטים הנאשם מצוי כפצע מהרשעה ברצח בכוונה, אך לבסוף מורשע ברצח באדישות, עלולה ליצור את הרושם ש"רף הכנסייה" לעבירת הרצח באדישות קרוב קרבה ממשית לזה הנדרש לשם הרשעה ברצח בכוונה; ולא היא. לוvr היה היתה מתעצבת פרשנות עבירת הרצח באדישות, נמצאים חוטאים לכוננת החוקק להביא בגדיריה של עבירת הרצח גם במקרים שבהם אין רצון ברור מצד הנאשם במות המנוח; לא משתכלה חזקת כוונה; או אין צפיפות קרוביה לוודאי שתתרחש התוצאה הקטלנית. ובתמצית: אדישות אינה "מעט כוונה"; אדישות היא יסוד נפשי עצמאי שהחוקק ראה בו חומרה ייחודית כshedover בעבירות המתה, ושבתי המשפט במרוצת הזמן יצקו ויוצקם בו תוכן.

כ"ר, משעת כניסה הרפורמה לתקוף הגיעו לפתחם של בתי המשפט מקרים השונים זה מזה, ושבכול נקבע כי מעשה המתה בוצע באדישות. בתי המשפט הלכו עד כה בזיהירות במשועל הצר שבין כוונה לקלות דעת, בקבועם אילו מקרים מהווים אדישות, ואילו מקרים אינם. כך נקבע ביחס למקרים של רצח שככל שימוש בנשק חם (למשל: ע"פ 24/1932 קיברה נ' מדינת ישראל (26.1.2025)); במקרים של רצח שככל שימוש בנשק קר (למשל: ע"פ 22/4137 אナンטפאק נ' מדינת ישראל (2.7.2023) (להלן: עניין אナンטפאק)); מקרים רצח באליםות שלא כללו שימוש בכלי נשק כלשהו (למשל: ע"פ 22/2654 מדינת ישראל נ' דישלבסקי (6.12.2022) (להלן: עניין דישלבסקי)); ולאחרונה אף רצח שבוצע אגב נהיגה ברכב (ע"פ 24-08-43278 לולו נ' מדינת ישראל (9.2.2025)). הנלמד מהאמור הוא שמדובר החושים תחת עבירת הרצח באדישות אינם עשויים מקשה אחת. בהתאם, ה"אני חברתיות" הנשקפת מהנאשם בכל אחד מקרים אלה היא אומנם קרובה, אך אינה בהכרח זהה

לחלווטין. בחלק מהמקרים, התלבטו בתי המשפט אם היסוד הנפשי המתאים הוא כוונה (ענין יאסין), אוילו בחלק אחר דומה היה שהנאשם מצוי על התפר שבין אדישות לבין קלות דעת (ע"פ 8265/22 ג' עברית נ' מדינת ישראל (18.8.2024)). לצד זאת, ניתן להיווכח כי לא הוצאה למשל דרישת שマーין רצח באדישות יכללו בהכרח שימוש בכלי נשק צהה או אחר.

36. בהקשר זה האחרון ראוי להזכיר כי בהכניסתו את האדישות לגדרי עבירת הרצח, אחד המקרים הפרטניים ששוויה המחוקק לנגד עניינו הוא זה שנדון בעניינו של אריק קרפף ז"ל. במקרה זה יש כדי ללמד על האופן שבו ראה המחוקק את יסוד האדישות, עצמאית ומופרד מכוונה.

בתמצית, בפרשיה זו הנאשמים בילו ייחדי בחוף "תל-ברון" שבתל אביב ונתנו משקאות משכרים. באותו העת, קרפף טיל יחד עם רעייתו ובתו על שביל הטילת שסמור לחוף. בשלב מסוים, אחד הנאשמים פגש בקרפף ובמשפחהו ושיבו על אחד הספסלים במקום, ואמר לקרפף ש"סדר לו" את אחת הנשים שעמו. עקב לכך, וכדי להימנע מגע עם הנאשם, קרפף ומשפחתו פנו לעזוב את המקום. הנאשם העזיק שניים מחבריו למקום ואלה תקפו בפתחו את משפחת קרפף. רعيיתו של קרפף ובתו הצלחו למרבה המזל להימלט מהמקום; אך קרפף עצמה חווה מתקפה נפשית מצד הנאשמים, שהכוונה נמרצות בצוותא חדא, גם כשהיא שרוע על הקrukע, חסר אונים. בחולף זמן מה הנאשמים נמלטו מהמקום, ככלא אחר מכון קרפף החובל אונשות נכנס למי הים הסמוכים. לדבון הלב, בבוקר יום המחרת נמשתה גופתו מן הים. הנאשמים זכו מעבירת הרצח שלא הוכח יסוד ה"כוונה תחיליה", אך הורשו בעבירת הריגה ובביצוען של עבירות נוספות.

פרשיה זו הייתה כאמור פינה בעיצובן של עבירות ההמתה במסגרת הרפורמה, וביחד בהתייחס לקביעת המחוקק ביחס לאדישות. כך למשל צוין באחד הדיונים בוועדת החוקה, חוק ומשפט:

"עיקר הרפורמה היא בקביעת עבירות הרצח הבסיסית. עבירת הרצח הבסיסית תאופיין ביסוד נפשי של כוונה או אדישות לתוכאה הקטלנית - אדישות שהיום נכנסת לתוך עבירה של ריגעה [...] יסוד נפשי של אדישות, לדעתנו וגם לדעת רוב הוועדה - הסוגoria חלקה על כן - מבטא מידת אשם זאת שמצויה תיוג של רצח וקביעה של עונש מאסר עולם כעונש מרבי. [...] דוגמה מובהקת לכך [...] היא קטנות ותגרות ממשטיימות בנעיצת סכינים ובקטילה. דוגמה נוספת היא מקרה מובהק של אריה קרפף בחוף תל-ברון שהומת באופן אכזרי. המקרה הזה הוא מקרה מובהק לכך שגם אם יש אדישות אכן החלטה להמית, אין כוונה תחיליה, צריך לTYIG את המעשה כמעשה של רצח." (פרוטוקול ישיבה 239 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-20, 7-6 (19.7.2016); הדגשה הוספה - י' א'; כן ראו: פרוטוקול ישיבה 276 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-20, 29, 24, 34 (7.11.2016); פרוטוקול ישיבה 386 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-20, 27 (24.5.2017); פרוטוקול ישיבה 434 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-20, 16 (11.7.2017)).

73. השלقت הדברים על עניינו היא ברורה, אף ישירה - מקרים כגון המקרה דנן הם בדיקת אלה שהתקoon החוקן לסוג כרצת; אלו הם המקרים שבהם מתקיימת אדישות أولית בתצורתה המובהקת ביותר. אין מדובר במקרה של המתה בכוננה, אך בוודאי ובוואדי שאין מדובר במקרה שבא בגין עבירות המתה בנסיבות דעת.

כפי שפירטתי לעיל, המערערים חבטו במנוח ללא רחם, הכוו עמו אבן - תוך שהם מודעים לאפשרות שהדבר יגרום את מותו. נוכחות בנות המנוח הרכות בשנים לא גרמה להם להניד עפוף.

יתרה מכך, בית המשפט המחויז קבע מפורשות לנוכח עדות אח המנוח כי "ברור שלא מלא הגעתו של מחסן [אח המנוח - י' א'] למקום היו הנאשמים ממשיכים להכות את המנוח ואין לדעת עד כמה היו מוסיפים וחוובטים בו" (עמ' 26 להכרעת הדיון). ברודפס אחר המנוח לאחר שהצליח להימלט, המערער 2 אף נטל אבן נוספת כדי להכות באמצעותה את המנוח (ת/9ב). בחדלים מלודזף אחר המנוח שאבד להם בין עצי מטע הזיתים, אמרו "הבן אדם מלא דם בוא נברח" - דהיינו הרצון להימלט הוא שהבריחם מהזירה, לא חמלת על המנוח, או תקווה כי יוותר בחימם.

מכאן - שלא רק במקרה דנן דומה לעניין קרפ, במובן מסוים מגולמת בו חומרה יתרה, שהמערערים לא חדרו מלאכות את המנוח מרצונם שלהם.

38. התנהוגותם זו של המערערים ממחישה עד כמה רוחוק היסוד הנפשי שבו פועלו מקרים דעת. יזכיר כי יסוד נפשי זה מוגדר כ"נטילת סיון בלתי סביר לאפשרות גרים התוצאות [...] מתוך תקווה להצלחה למנען" (סעיף 20(א)(2)(ב) לחוק). מעשי המערערים לא נשקפת תקווה קלה או רצון כלשהו למניעת מות המנוח. ידועה בהקשר זה אמרתו של פרופ' פלר כי " התקווה" הנדרשת בגין קלות הדעת היא צדו "המעוגנת מבחינה עובדתית, במצבות [...] ארתקווה, גם אם קיננה בלבו של המערער, אינה יכולה להיות בנוייה על מקריות, מזלחות או נסائم" (ש"ז פLER "משחק מסוכן" כאירוע עבריני - הערות למבנהו" משפטים כו 169, 185-184 (1995); כן ראו והשו לפסק דין של חברי, השופט י' כשר, ב-ע"פ 6637/22 בג"נ מדינת ישראל (8.1.2024); וכן פסק דין ב-ע"פ 1888/19 גרייב נ' מדינת ישראל (5.4.2020)).

לקיוונה של תקווה מעין זו בקרב המערערים - אין לו ראייה אובייקטיבית אחת; התנהוגותם מלמדת ברורות אחרות.

39. יחד עם זאת, בדיון לא יוחס לumarערים יסוד נפשי של כוונה. בהינתן המכות שהטיחו בumarער במשך כ-35 שנים - לא השתכללו לא חזקת הכוונה, ולא כלל הצפויות. אומנם יתכן כי אלמלא אה

המנוח היה מגע לזרה, מעשי המערערים היו מלמדים אחרתי - אך את זאת לא נדע. נותרנו אפוא עם מקרה שבו היסוד הנפשי שהתקיים באופן מובהק הוא אדישות, וזאת כמעט מבון ה"טהור" ביותר של יסוד זה.

40. לסייעם הדברים: לטענת המערערים כי על "יסוד האדישות [...] [להיות] במרחב כחוט השערה מ[הכוונה]", יש להסביר: אדישות וכוונה כרכימים ייחודי, אך לאו חד הם. לטענתם כי "הרפורמה בעבירות המתהה, שצירפה אל עבירת הרצח בכוונה את הרצת באדישות, לא התקונה לאיורע כגון זה שבו הורשו[m] המערערים" יש להסביר: ההפר הוא הנכון - מקרים אלה הם המקרים שאלייהם כיוונה הרפורמה.

ערעור המדינה על גזר הדין

41. מן האמור לעיל עולה כי דין הרשות המערערים בעבירות הרצח באדישות להיוותר על כנה. משוזהה המשקנה ביחס להכרעת הדיון, העונש שנגזר על המערערים אינו יכול לעמוד בעינו. עונש של 17 שנות מאסר בפועל בגין עבירות הרצח בנסיבות העניין מצביב את המקרה דן עם המקרים שבהם מוצדקת התעverbות עריכאת הערעור בעונש שגירה הערכאה הדינונית (ע"פ 1464/21 קפוסטין נ' מדינת ישראל, פסקה 50 (11.9.2022)). בתוך כך, שגה לעמדתי בית המשפט המחויז הן במתחם העונש הוהלים שקבע, הן במקומות עונשם של המערערים בתחום המתחם.

42. תחילת לעניין קביעת גבולות מתחם העונש הוהלים. התיחסתי לעיל בהרחבה לשינוי שביקש החוקק לאמץ במסגרת הרפורמה בעבירות המתהה. תמציתו של שינוי זה הוא שאין דין של המミית באדישות עבר לרפורמה, כדיו לאחר הרפורמה. לפני הרפורמה, היה המミית באדישות מתואג כ"הורג", שהעונש המרבי שניתן להטיל עליו 20 שנות מאסר; לאחר הרפורמה, המミית באדישות יקרא "רוצח", דין - מאסר עולם בעונש מרבי. אם כן, לעניין העונש, מה שהיה לפני הרפורמה - אינו מה שהיה לאחריה. הדבר"י בעניין יאסין:

"חובה علينا להבהיר כי בחינת רף העונשה בגין רצח באדישות לפי רף העונשה שהייתה נהוג בעבר במסגרת ההריגה, סותרת את תכלית הרפורמה בעבירות המתהה. אשוב ואציג: כוונת החוקק לא הייתה להפחית מחומרת מעשה רצח או מן התיאוג הנלווה לכך, אלא להפר - להבהיר כי המミית באדישות רצח הוא, ולהענישו בהתאם" (שם, בפס' 43; ההדגשה במקור - י' א').

העונש בעניינים של המערערים אינו תואם הבנה זאת; אין בו כדי לגלם את ההחמרה הערכית כהנחיית החוקק. כמו כן, אין בו כדי לעלות בקנה אחד עם מדיניות העונשה שהתגבשה עד כה במקרים רצח באדישות, שביהם, בכלל, נפסקו מתחמי עונש הולם גבויים משנפסק במקרה דן, לכל הפחות ביחס

לrf התחתון (למשל: עניין דישלבסקי, בפס' 12; ע"פ 22/2079 חוג'יראת נ' מדינת ישראל (13.8.2023); ע"פ 881/2025 סמורז'בסקי נ' מדינת ישראל (9.3.2025) (להלן: עניין סמורז'בסקי)).

43. לא זו בלבד שמתחם העונש ההולם בענייננו נマー יתר על המידה בגבולותיו, רוחבו של המתחם עולה על הנדרש אף הוא. בית משפט זה ציין בעבר לא אחת כי ככל שחווארת הערים עולה, כך יש להפחית במשקל שיננתן לנسبות האישיות של מבצע הערים. זאת, לאחר שהרחבת המתחם פירושה, הגדלת המשקל היחסי שנייתן לנسبות שאינן הקשורות לביצוע הערים, דוגמת נסיבותו האישיות של העונה; מה שAIN ראוי לעשות ולו מלחמת שיקולי הלימה כשמדובר בעבירות חמורות (ע"פ 22/1077 קאדר נ' מדינת ישראל, פסקה 15 וההפניות הרבות שם (להלן: עניין קאדר); ע"פ 21/3187 אלקאדי נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (להלן: עניין אלקאדי); ראו גם: פסק דין נ של המשנה לנשיאה נ' הנדל ב-ע"פ 3223 מדינת ישראל נ' שפק, פסקה 18 (2.3.2022); יורם רבין ויניב ואקי דין עונשין כרך ג - הענישה הפלילית 77-80 (מהדורה רביעית 2022)).

כפי שהדגשתי בעניין קאדר, כלל זה נפרש אל מעבר לגדרן עבירות המותה ונכון הוא כמעט כלל בדיני הענישה, אך מובן הוא כי כאשר מדובר בעבירות המותה - כלל זה מקבל משנה תוקף. בראוי זאת, קביעת מתחם בעבירות רצח באדישות שבגלו התחתון עומדת על 16 שנים מאסר, ובגלו העליון עומדת על 22 שנים מאסר, כפי שנעשה בענייננו, חוטאת לעיקרון המנחה בענישה בהתאם להוראת החוק - עיקרון ההלימה (סעיף 40ב לחוק; והשו לרוב המתחמים בפרשיות אחרות, למשל: עניין סמורז'בסקי).

44. הדברים עד כה נאמרו במישור הכללי ביחס לחומרת הרצח הבסיסית גם כאשר היא מבוצעת בסוד נפשי של אדישות, ולמדיניות הענישה הנוגגת בעבירה זו. וכך יש להוסיף את הנسبות הפרטניות של המקה דן, נסיבות המלמדות על חומרתם הרבה של מעשי המערערים. הדברים עולים בבירור מהאמור לעיל ביחס להכרעת הדין.

למעשייהם של המערערים קדמו תכנון ותחכום מבון זה שהם יצרו אמתלה לפגישה עם המנוח בדמות עסקה למכירת רכב - כל זאת, על מנת לטמן לו פח יkowski שיאפשר להם לנוקם בו על יחסו לאחות המערער 2 (סעיף 40ט(א)(1) לחוק); המערערים, במצוותם חרדה, נקטו באלים ברווחת שכלה שימוש באבן, ולמרות שנמשכה עשרות שנים בודדות, היא הייתה כה עצמתית עד שהיא הובילה, בין השאר, לשבירת צלעות המנוח, ואף לפגיעה קשה בטחול שעליו הן מגנות (סעיף 40ט(א)(10) לחוק); המעשיים בוצעו שעה שילדותיו הרכות בשנים של המנוח ישבו לתומן ברכב המנוח, ולמרבה הצער בתה הפעוטה, בת 3 לשנים בלבד, נאלצה לחזות באשר עולמו המערערם לאביה (וראו: עניין גרייפאט, בפס' 23).

לכך יש להוסיף כמובן את הנזק שנגרם למשפחה המנוח (סעיף 40ט(א)(4) לחוק). מתחסקיי נפגעי העבירה עולה "תמונה נזק חמורה וקשה ביותר", כלשון הتفسיר; הדבר גם השתקף מדבריו של אב המנוח שדיבר בסיום הדיון שנערך לפניו. מטעמי צנעת הפרט אمنع מהתיחס לגוף הדברים. אסתפק בכך שאצין כי הלב אינו יכול להיוותר אידייש למקרא ההשלכות הקשות שחוותה בת המנוח מהחשיפה הישירה, בגיןיה כה עציר, למראה אביה כאשר השניים חובטים בו שוב ושוב ללא חמלת בטרם הירצחו.

45. מן המקובל עולה אףוא כי הכרעת המחוקק במסגרת הרפורמה בעבירותה המתה; מדיניות הענישה הנוגגת; הכללים בדבר קביעת מתחם העונש הולם; ונסיבות ביצוע העבירה במקרה דין - כל אלה מוליכים למסקנה כי המתחם שנקבע בעניינים של המערערים נמור מדי ורחב מדי. אולם, אילו במקרה היה מסתכם הקoshi שבגזר הדין, יתכן שלא הייתה לעילה להתרבותונו - שכן, התוצאה העונשית הסופית היא שנבחנת על ידי ערכאת העורור (ראו מני רבים: עניין אלקיים, בפס' 14) - אלא שכאماור אף בקביעת העונש בגדרי המתחם אני סבור כי נפלה שגגה. מילא, התוצאה העונשית הסופית דורשת את החומרת העונש.

46. בית המשפט המחויז מיקם כזכור את עונש המערערים בסמוך לתחנית מתחם העונש הולם עת גזר עליהם עונש של 17 שנות מאסר בפועל. אלא שכפי שצייני באחת הפרשיות "לא בנקול יש לקבוע את עונשו של מי שהורשע בעבירות רצח בתחנית מתחם הענישה [...] כך במיוחד כאשר מדובר ברצח בסיסוד נפשי של כוונה, וכך - גם אם במידה פחותה - בעבירות רצח המבוצע בסיסוד נפשי של אידישות" (עניין אנאנטפאק, בפס' 11). בעניינו, הנסיבות שנשקלו לקולה בגדרי המתחם - גיל המערערים, היעדר עבר פלילי, והסכנות שייעלו את ניהול הדיון - רוחקות מאוד מלסקוק הצדקה חזקה דיה למיקום המערערים בסמוך לתחנית המתחם (ראו והשוו: ע"פ 1442/22 ניקולקין נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (28.5.2023)). זאת, ביתר שאת בהינתן הتفسיר השלייל בעניינו של המערער 2 והיעדר נתילת אחריות מצד המערערים. משאלו הם פנוי הדברים, החמורה בעונש המערערים - מחויבת הדין היא.

47. לפני סיום רואה אני להתייחס בקצרה גם לסוגיית הפיצוי שנפסק לזכות משפחת המנוח בגין הדין, וזאת הגם שהצדדים לא טענו לעניין זה.

בקובעו את שיעור הפיצוי, התחשב בית המשפט המחויז בקיומו של הסכם סולחה שנערך בין משפחת המערערים למשפחה המנוח. בגדרו, נכלל סעיף שיפוי שלפיו אם יחויבו המערערים בתשלום פיצויי נוסף על זה ששולם במסגרת ההסכם, אז תחובי משפחת המנוח בהשbat הסכום הנוסף או בויתור עליו.

עמדתי בעניין זה עקבית וברורה - המשקל שניtin להקנות להסכמים מעין אלה בין אם לעניין הקלה

בעונש, בין אם לעניין שיעור הפיizio, משקל מוגבל למדי הוא. כפי שציינתי באחת הפרשיות:

"מתן גושפנקה ל'סולחות' כمعין 'מרכיב מסוים' לדרכי הענישה הקבועים בדיון, יש בו כדי להוות מעין הפרטה פסולה של ההליך הפלילי [...] איתה של מערכת המשפט כי 'סולחה' עשויה להביא להקלת משמעותית בעונשו של העברי מחליש את ההרתעה מפני ביצוע עבירות וחושף את קורבן העבירה ואת משפטתו ללחצים פסולים. משכך, דעתך היא כי יש ליתן משקל מוגבל בלבד לקיומה של 'סולחה' בין הצדדים" (ע"פ 4406/19 מדינת ישראל נ' סובח, פסקה 22 (5.11.2019)).

הדברים אמורים ביחס לרכיב הענישה, אך הולמים הם, בהתאם הנדרשות, גם את עניין הפיizio (ע"פ 5432/20 קבאה נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (20.12.2020); כן ראו פסק דין של המשנה לנשיאה ח' מלצר ב-ע"פ 4737/17 שהuada נ' מדינת ישראל, פסקה 24 (24.4.2018)). אין ביכולתו של השופט לדעת מה עומד מאחוריו הסכם הסולחה; האם הוא משקף את רצון כלל הצדדים להסכם, ואם כן, באיזו מידת; וכן אם תוכן ההסכם ש摹ց לבית המשפט אכן מייצג נאמנה את אשר התרחש או עתיד להתרחש בפועל שעלה שימושו הצדדים הצדדים את ההסכם, במיוחד מנקודת מבטו של הקורבן היא החוליה החלשה מילא. אולם לעלה מכך, מלאכת פסיקת הפיizio מסורה לשופט, וזאת על סמך הנזק שנגרם לנפגע העבירה. הדברים אמורים, בראי תכליתו של הפיizio - מתן מזור ארעי-דוחוף לנזק שחווה נפגע עבירה (ע"פ 4802/18 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 37 לפסק דין של השופט שטיין (29.1.2019)).

ובתמצית: אין לו לשופט אלא שאת עינוי רואות, כאשר מדובר בפסקת פיזי - נזקם וסבלם של נפגעי העבירה הם שעליו לשווות למול עינוי.

48. סוף דבר: אציג לחבריו כי נורה על דחית הערעור על הכרעת דין, ואילו את ערעור המדינה על גזר הדין נקבע באופן שבו עונשם של המערערים יעמוד על 20 שנות מאסר בפועל, חלק 17 שנות המאסר בפועל שגור עליהם בית המשפט המחויז. זאת, בשים לב לכל לפיו איןUracaat הערעור ממצה את הדיון. את יתר רכיבי גזר דין של בית המשפט המחויז אציג להוثير על כנמם.

יוסף אלרון
שופט

השופט אלנס שטיין:

עמוד 25

אני מסכימים.

אלכס שטיין
שופט

השופט ויחיאל כשר:

הנני מסכימים לחוות דעתו של חברי, השופט י' אלרון, לעניין דחיתת הערעור על הכרעת הדין, הן לעניין ההנמקה והן לעניין התוצאה. הנני מסכימים לתוצאה אשר ב חוות דעתו של חברי לעניין קבלת ערעור המדינה על גזר הדין.

ו
ח
י
א
ל
כ
ש
ר
ש
ו
פ
ט

הוחלט כאמור בפסק דיןו של השופט יוסף אלרון.

ניתן היום, כ"ט ניסן תשפ"ה (27 אפריל 2025).

ייחיאל כשר
שופט

אלכס שטיין
שופט

יוסף אלרון
שופט